

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Citation: Andersen, H. C.: "H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal", i Andersen, H. C.: *H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. 66. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-hcaeventyr06val-shoot-idm139779803310672/facsimile.pdf> (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Keiserens nye Klæder og *Svinedrengen* er særtilfældene i EB. Førstnævnte fik i yderste øjeblik den **A** form, der blev stående i **A**², som forf. næppe har arbejdet med; men ændringer af nogen betydning indføres i **B**, og i *Svinedrengen* ændres både i **A**² og **B**, ja vel også i **B**² (182₂). Om disse forhold tillader at slutte til andre forfatterindgreb i **B**, er tvivlsomt; ændringer som 126₂, 135₂, 155₂, 170₂ må vist siges at være til det bedre, men forudsætter ikke forf.s medvirken. Her som overalt bør det erindres, at en rettelse kan være fremkommet ved et optryks udgiver simpelthen har spurgt Andersen om detaljer uden at involvere ham yderligere.

Nye Eventyr fra 1844 til EP-50

NE1-44 > NE1-44¹ > NE1-47 (II 13-38, **A** > **A**² > **A**³)

Kun det første hæfte NE trykkes i mere end eet oplag. De tre tryk følges gerne linie for linie; hvor dette ikke er tilfældet, står snart **A**, snart **A**² alene. Der er flere ændringer **A** > **A**² end **A**² > **A**³. Sidstnævnte er forlæg for **B**, optrykningen er altså lineær. Den eneste rettelse, der nok bør tillægges forf., er 20 *bringe lidt af Levingerne fra Bordet* > *lidt Levinger*. Resten er bagateller, grammatiske pedanterier etc., nogle fører til formentlig mindre andersenske former som 31 *ligge paa det lidt endnu* > *ligge lidt paa det endnu*, 32 *for stor og for aparte* > *for stor og aparte*, 35 *Ja det er en stor Fornøielse* > *er nok en*, alle **A**². Andre kan være ligeså gode som de fortrængte former: 27 *Toppen svingede rundt* > *snurrede*. En typisk normalisering er 33 *at jeg kan godt lide dig* > *godt kan*.

En type rettelser under variantapparatets niveau gør sig så småt gældende i **A**², nemlig ændringer i stort og småt begyndelseshogstav i (mere eller mindre) substantiviske pronominer og andre ordklasser. I 1850'erne bliver dette træk stærkt fremtrædende. Noteret er to modstridende belæg: 18₁ *Alle de* > *alle de*, 19₁₄ *nogen* > *Nogen*; det sidste har fremtiden for sig.

NE1/5 > EP-50 (II 13-167, **A**² eller **A** > **B**)

Som bekendt er eventyrenes rækkefølge i **B** bestemt af det tyske forlæg; et system eller en forklaring kan ikke præsteres, og således videre i **B**², **C** og mangfoldige udenlandske udgaver. Det er følgelig kunstigt at adskille EB's og NE's skæbne i EP-50, da kun slutningen af denne stemmer overens med originalhæfternes rækkefølge. Imidlertid er det

netop her, henimod slutningen, at en bestemt tendens gør sig gældende: den grundigere kommativering. Eksempler kan findes allerede i NE3-texter, hvor fx 89_{20,30} eller 92_{11,12} gennemrettes, men det er udpræget i NE4-texter, hvor **B** desuden indsætter udråbstegn for nogle af **A**'s kommaer. Emnet kan ikke bære en nærmere behandling. Andersen var meget skødesløs og hans udgivere meget pedantiske, men i en del tilfælde må man nok hævde, at også kommativeringen bidrager til Andersens udtrykskunst, og at nuancer går tabt ved ensretningen, der styrkes i senere udgaver. Lad det være sagt en gang for alle, at udg. hér opfattet det rveaggode i at beskyldte andre for pedanteri i en afhandling som den foreliggende.

B har meget få rettelser, man er tilbøjelig til at give forfatterautoriteter: 27 gentagelse af boldens »vil De?«; 51 *at de ikke maatte krybe op* > *der maatte*, hvor enhver anden end Andersen vel havde indsat *der løb* eller *efter op*; 52 *Frost ... Foraaret* > *Frost ... Tøe ... Foraaret*, en rytmisk og logisk forbedring; 53 *kunde* > *ja kunde*; 54 *men* > *mens*; 68 *sad inde i [karet]* **m** > *sade inde i A* > *sad ind i B*. Mindre indlysende er 89, - et godt eksempel på en vending, som har voldt besvær fra begyndelsen, ganske som 115₃, hvor **B** også har den rimelige løsning - hvad der måske også kan hævdes om det lille problem 108 *lyse/lyst/lyste gjorde den ogsaa!* 62, kan være en begravelse eller en forfatterrettelse, mens 34₁, næppe har noget for sig.

De små moderniseringer gælder her i høj grad verbernes tab af pluralisendelse og -n > -t i participier; nogle verbalendelser forskyder sig: 33 *hilsede* > *hilsite*, 125 *hede* og 151 *hedte* > *hed*, 129 *vant* > *vænnet*, 138 *svart* > *svaret*, men 112 *smilede* > *smille*, den senere tabende form. Blandt substantiverne interesserer moderniseringen af 21 *Nattergalen*, 24 *Guldqvaste*, 159 *en stor Aftam* mindre end den ofte citerede variant vedr. gruppegenitiv, 22 *Keiseren af Japans Nattergal er fattig imod Keiserens af China* > *Keiseren af Chinas*, se s. 88. Overhovedet er en jævnt moderniserende, grammatiserende og korrigerende tendens her som ellers ansvarlig for det store flertal af bevidste eller »indsnigende« ændringer.

En gang imellem generer pedanteriet og misforståelserne: 35 *klogere end hende er der Ingen i Verden* > *klogere end hun*; 89 *der kunde staa Sengen og en Stol* > *en Seng* (nej, sengen, uden hvilken rummet ikke kan bruges til pigekammer, men usædvanlig er konstruktionen unægtelig); 95 *gamle Chineser* > *den gamle Chineser* (gamle foran appellativer med bekendt-heds kvalitet er godt talesprog, kan høres den dag i dag, og godt Andersensprog, typen *gamle Baron* fx flere gange i dagbogen maj-juni 1851, se udf. s. 91); 101 *Flammen ... brændte stadig* > *stadig* (fej!, her netop ikke temporalt); og og-korrektion 121₁. Rene fejl er 60 *den lange gule Blomst* > *den lange Blomst*; 85 *fine, hvide Klæder* > *sine hvide Klæder*,

men sætterne har været så fortrolige med det lange *s*, at fejltypen er meget sjælden (fx IV 249₂₀ O).

EP-50 er en fornuftig text, omend indtil tre tryk af eventyrene er gået forud. Den har ikke de gennemgribende ændringer, der gør SS ortografisk fremmed og EHP1/2-62/63 uautentisk; men de sikre eller trolige digterrettelser er yderlig få udenfor de to gamle eventyr fra EB.

Vilhelm Pedersen-udgavens optryk 1854-55

(I-II, B > B² > C)

EP-50 > EP-54 (B > B²)

Det tykke bind med Andersens tidlige eventyrproduktion blev optrykt 1854 med uforandret indhold (da de mellemliggende års kortprosa er »Historier«) og stort set linie for linie, omend undtagelser ses fx 73, 267, 502. I princippet følges B nøje, der er sider uden en afvigelse selv på kommaplancet. Dog fører visse træk henimod C's praxis, både når denne er moderne og gammeldags i forhold til BB¹. Tegnefejl rettes, og nye kommer til; der opereres nogenlunde frit med udråbstegn, kolon og komma; i vokalismen er der mange rettelser indenfor det vanskelige vokalpar *e/æ*, oftest rettes til antidige former som *hjælpe*, *Bjælke*, *flættet*, *fjer*, *Kædel*. Den gamle *Gudelegte* padses op med gennemført *y*. *Kj*- og *gj*-moderniseres til *kj*, og *du/Du* normaliseres til *Du*. Dette er et særtilfælde af en bølge, der sætter ind inverteret fra omkring s. 400, hvorefter ord af forskellige klasser får stort begyndelsesbogstav i substantivisk funktion som allerede før nævnt: *Mange*, *Ingen*, *Ingenting* og især *Noget*, endvidere *den Ens* og *den Anden*, *det Halve*, og II 211₃₁ *det Allerførnuftigste* (men allerede A 211₃₄ *Den Allertykkeligste*). Alt dette er under variantrapparatets niveau.

Henimod 100 afvigelser, excerperet fra apparatet, viser dog heller ikke noget af virkelig interesse. Imidlertid skriver Andersen til Reitzel fra Sorø 5.6.1853 (Kgl. Bibl. MS NBD 2. rk.):

»Hvortor jeg i Dag skriver dette lille Brev er egentligt fordi jeg har en lille Frygt og, som Ingenmann understøtter, den nemlig, at i hvor fortræffeligt og nøjagtigt, end Hr. Møller læser Correctur af de Par Ark han har af Eventyrene, kan der dog let komme en Misforstaaelse, jeg troer derfor at det er bedst at jeg faaer *anden* Correctur tilsendt, *efter at han har gennemlæst den*, men uden at første Correctur behøver at følge med, thi jeg har for mig den tidligere Udgave; sendt med Krydsbaand,